

กรรมกิตติสถา

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

ทรงพระนิพนธ์

พิมพ์ในงานศพ

บริษัทการราชรองเมือง (สงวน ไชยคุปต์)

พิมพ์ที่กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๔๗๐

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

BQ

1300

๙๖๖๒๔

กรรมกิเลสกถา

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส
ทรงพระนิพนธ์

พิมพ์ในงานศพ

คุณหญิงอินทราชิตีสีหราชรองเมือง (สงวน ไชยคุปต์)

เมื่อขบเถาะ พ.ศ. ๒๔๗๐

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

คุณหญิงอินทราธิบดีสี่หราชรองเมือง (สงวน ไชยคุปต์)
เกิดวัน^{๓๓}๑๘ คำปีระกา เบ็ญจศกจุลศักราช ๑๒๓๕
ตรงกับวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๑๖
ถึงแก่กรรมวัน ๖^{๑๕}๒ คำปีเถาะนพศก จุลศักราช ๑๒๘๕
ตรงกับวันที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๓๐ นับอายุเรียงปีได้ ๕๕ ปี

คำนำ

เจ้าภาพงานศพคุณหญิงอินทราธิบดีสีหราชรองเมือง
(สงวน ไชยคุปต์) ปรารถนถึงการพิมพ์หนังสือเป็น
เครื่องระลึกสำหรับแจกในเวลาทำฌาปนกิจ ได้มาขอ
หนังสือที่ราชบัณฑิตยสภา แลแสดงความประสงค์ใคร่
ได้หนังสือที่เป็นธรรมเนียม อันแสดงด้วยประโยชน์
ของคุณหญิงผู้ครองเรือน กรรมการจึงเลือกหนังสือ
กรรมกิลีสกถา พระนิพนธ์ของ สมเด็จพระมหา
สมณะเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ให้พิมพ์ใน
สมุดเล่มนี้

กรรมการราชบัณฑิตยสภาขออนุโมทนาคุณคุณวาศี
ทักษิณานุปทาน ซึ่งเจ้าภาพงานศพคุณหญิงอินทราธิบดี
สีหราชรองเมืองได้บำเพ็ญเป็นขัตติทานมัยขณุกิริยาวัตถ
เนื่องในญาติศตจริยา แลได้พิมพ์หนังสือเรื่องนี้ให้
แพร่หลาย

ราชบัณฑิตยสภา

วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ พระพุทธศักราช ๒๔๗๐

พินธุวณิช

อุปนายก

กรรมกิเลสกถา

ปาณาติปาโต อทินนาทานิ
มุสาวาทो จ วุจฺจติ,
ปรทารคมณฺญเจะ
นปฺปสฺสํสนฺติปณฺหิตาติ. ฯ

พระคาถานี้ พระตรัสไว้ในสังคาโลวาทะสูตร เพื่อ
จะสำแดงกรรมเครื่องเศร้าหมอง & อย่างที่พระองค์ห้าม
คนผู้ปฏิบัติ กายวาจาใจในทางแห่งความหมดจดไม่ให้
กระทำ

ก็กรรมเครื่องเศร้าหมอง & อย่างนั้น คือ ฆ่าสัตว์ ๑
ลักทรัพย์ ๑ ทำชู้ ๑ พดปด ๑ ทิ้ง & อย่างนี้ ชื่อว่า
กรรม เพราะเป็นสิ่งที่สัตว์กระทำ แลชอว่าเครื่อง
เศร้าหมองนั้น เพราะผู้ใดกระทำเข้าแล้ว ก็กระทำ

ให้ข้อปฏิบัติในทางแห่งความหมกมุ่นของผู้ที่นั้นเศร้าหมอง
 ไป ให้ ผิดจากกรรมอันชอบของหม่อมมณเฑียร ด้วยว่า
 สัตว์ทมิฬชีวิตเป็นอยู่ทั้งสิ้น ไม่ว่ามณเฑียรหรือสัตว์ทมิฬ
 ล้วนรักชีวิตกว่าสิ่งอื่น ๆ ก็กลัวตายมากกว่าสิ่งอื่น ๆ
 ไม่หยากจะให้ ใครฆ่าฟันให้ล้มตายด้วยกันทั้งสิ้น แล
 หม่อมมณเฑียรนั้น เมื่อมีชีวิตอยู่ยังไม่ตาย ก็มีความ
 หวังจะทำนุบำรุงร่างกายให้เป็นสุขสบาย แสงหา
 สิ่งของเครื่องนุบำรุงกายเลี้ยงชีวิตด้วยอาหารผ่านุงผ้าห่ม
 เป็นต้น แสงหาทรัพย์สินเงินทองเครื่องจับจ่ายช้อหา
 แลกเปลี่ยนเป็นต้นนั้น สิ่งใดคนแสวงหามาได้แล้ว ก็
 รักใคร่หวงแหนเก็บงำไว้ จะไม่ให้สูญหายเป็นอันตราย
 ไป ไม่หยากจะให้ ผู้อื่นมาลักลอบหยิบฉวยเอาของๆตน
 ไปเสีย ถึงจะให้ ก็จะทำให้แต่ตามใจของตน เมื่ออยู่
 กับหญิงใดเป็นเมียแล้ว ก็รักใคร่หวงแหนไม่ให้ชายอื่น
 มาลอบลักทำชั่วร่วมสมัคสังวาสด้วยหญิงนั้นเลย อนึ่ง
 เมื่อสงวนหญิงใดไว้ ด้วยหวังจะให้แก่ชายผู้หนึ่งทีตน

ชอบใจ ก็ไม่หยากให้ชายอื่นมาร่วมสมัคสังวาสลักพา
 เอาไปเสีย แลเมื่อใดเห็นไต่ฟังไต่รู้สิ่งใด ก็หยากไต่
 เห็นไต่ฟังไต่รู้แต่สิ่งทีจริงแท้ ไม่หยากให้ใครมาพดปด
 หลอกหลวงให้เข้าใจความผิด ๆ ไป ทีเป็นการชักให้เสีย
 ประโยชน์ ย่อมปราถนาอย่างนีทุกผู้คน นักปราชญ์
 ผู้มีปัญญาเป็นอันมากด้วยกัน ตรกตรองเห็นอย่างนี้
 ย่อมไม่กระทำด้วยตนเอง ว่ากล่าวสั่งสอนห้ามปราม
 ไม่ให้พวกมนุษย์ที่เช็ดออยฟังคำตน ฆ่าสัตว์ปลงชีวิต
 ให้ตกล่วงไป ไม่ให้ฉกฉกแย่งชิงสิ่งของ ๆ เขามาเป็น
 ของตน ไม่ให้ลอบลักทำชู้ด้วยเมียเขาแลหญิงที่เขา
 หวงแหน ไม่ให้พดปดกลัยจริงเป็นที่กลัยเท็จเป็นจริง
 เพราะเห็นพร้อมกันว่า “กรรม ๔ อย่างนั้น เป็นการ
 เขี่ยคเขี่ยพ่วมเหงกันและกัน” ด้วยเหตุนั้นความเมตตา
 กรุณาไม่เขี่ยคเขี่ยพ่วมกันให้ไต่ทุกชู้ยาก ลำบากฉิบหาย
 ล้มตาย หวังแต่จะให้เพื่อนกันไต่ความสขายกายสขาย
 ใจทั่วหน้า ไม่เล็ดกว่าผู้ใด เป็นมนุษย์ก็ตาม เป็น

สัตว์วิจจทานก็ตาม จึงเป็นธรรมอันชอบของหม่อมมนุษย์
 มีอยู่แต่ในหม่อมมนุษย์จำพวกเดียว กระทำหม่อมมนุษย์
 ให้เป็นสัตว์มีชาติสูงศักดิ์กว่าสัตว์เหล่าอื่น เพราะธรรม
 อันชอบอันใดที่เป็นไปในหม่อมมนุษย์ ธรรมนั้นไม่มีใน
 สัตว์เหล่าอื่น ด้วยเหตุนี้เมื่อผู้ใดมาฆ่าสัตว์ทรมานชีวิต
 ให้ตายไปด้วยอาการอันใดอันหนึ่ง ด้วยตนเองก็ดี
 ใช้ผู้อื่นฆ่าก็ดี ลักข้อย่างซึ่งเอาทรัพย์สินของ ๆ ผู้
 หนึ่งที่เจ้าของไม่ได้ยอมยกให้มาเป็นของตนด้วยอาการ
 อย่างใดอย่างหนึ่ง ด้วยตนเองก็ดี ใช้ให้ผู้อื่นลักให้
 หนึ่งก็ดี ซ้ายลอยลักขโมยสิ่งของด้วยเมื่อยของผู้
 หนึ่งที่เขาหวงแหนไม่ได้ยอมยกให้ตน หรือนึ่งที่เป็นเมื่อยของผู้
 หนึ่งอยู่ ล่วงละเมิดผู้กระทำให้ผู้ด้วยชายอื่นก็ดี พุคปค
 ล้อลวงผู้ฟังให้สำคัญความผิดไปจากความจริงก็ดี ความ
 ประพฤติของผู้นั้นย่อมเศร้าหมองไม่หมดจด ผิดจาก
 ธรรมอันชอบของมนุษย์ดังกล่าวแล้วนี้

ก็อะไรเล่า เป็นเหตุให้มนุษย์บางพวกไม่ตั้งอยู่ใน
 ธรรมอันชอบของมนุษย์ ล่วงเลมิดกระทำการ ๔ อย่าง
 นั้น ความโลภหยากไ้ ความประทุษร้ายซัดเคื่อง
 ความหลง ๓ อย่างนั้นแลเป็นเหตุให้มนุษย์บางพวกไม่ตั้ง
 อยู่ในธรรมของมนุษย์ ล่วงเลมิดกระทำการ ๔ อย่าง
 นั้น คนมีสันดานหนาไปด้วยความโลภ เห็นแก่ปากท้อง
 เป็นเบื้องหน้า ย่อมกระทำการฆ่าสัตว์ในบกในน้ำ มียิง
 เเนอยิงนกตงกั้งลงปลาเป็นต้น เอามาเป็นอาหารแล
 ฆ่าเอาทรัพย์เครื่องจับจ่ายชื้อหาของเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง
 บางคนหยากไ้เงินทองเป็นกำลัง เมื่อมีใครมาจ้างให้
 ไปฆ่าคนที่มีเวรกับเขาก็ดี ให้ฆ่าสัตว์ของเลี้ยงของเขา
 ก็ดี แม้ผู้ที่เขาจ้างให้ฆ่าานั้นเป็นคนไม่ได้เคยกระทำ
 สิ่งใดให้ตนซัดเคื่องโกรธแค้นมาแต่ก่อนก็รีบไปฆ่าให้
 หรือเห็นใครมีทรัพย์มาก หยากไ้ทรัพย์ของเขามาเป็น
 ทรัพย์ของตน ก็คบเพื่อนเข้าปล้นสุมฆ่าเจ้าทรัพย์ตาย
 แล้วชนมาแย่งกัน บางคนไม่ทำถึงอย่างนั้น เป็น

แต่ชกซึ่งวิ่งราวแลย่องเขาคัทที่ต่อฝาเรือนไม่ให้เจ้าของ
 รัู้ บางคนก็ลอบลักกระทำชั่วด้วยเมียของผู้อื่น เพราะ
 ความโลภในสำสัคือความถูกต้องบ้าง เพราะคิตจะ
 ปอกลอกเอาทรัพย์บ้าง บางทีมีผู้มาให้สินบนก็รับ
 สมอ้างเป็นพยานโกง รัู้ไม่เห็นก็กล่าวว่ารู้เห็น แล
 เป็นโจทย์แก่งฟ้องร้องใส่ความชู้ที่ขานเรือนไรร่าเรือก
 สนวนของเขาเป็นต้น แลพูดปกคอย่างอื่น ๆ อีกเป็นหลาย
 ประการ

คนบางคนมีสันดานหนาไปด้วยประทุษฐุร้ายโกรธ
 ชักเคือง ย่อมฆ่ามนุษย์แลสัตว์ดิริจฉานที่ตนเกลียดชัง
 ให้ล้มตาย บางคนก็ลอบลักประทุษฐุร้ายลักฉ้อแย่งชิง
 เอาทรัพย์สิ่งของ แลกระทำสมัคสังวาสด้วยเมียของคน
 ที่ไม่ชอบกัน ด้วยหมายจะรังแกให้ฉิบหายแลให้ไต่
 ความอัยยศ บางคนก็พูดปกครับสมอ้างเป็นพยานโกง
 ด้วยหวังใจจะให้ฝ่ายคนที่ตนไม่ชอบแพ้ แลเป็นโจทย์

แก่งพอง ร้องไล่ความร้ายที่ไม่จริง ให้แก่คนที่ตน
เกลียดชังเป็นต้น

คนบางคนมีสันดานหนาไปด้วยความหลง เห็นชอบ
เป็นผิด เห็นผิดเป็นชอบ ย่อมประกอบกรรม & อย่าง
นั้นด้วยเห็นว่าเป็นความดี ให้ความปรารถนาของตนที่
เป็นไปด้วยอำนาจความโลภความโกรธสำเร็จได้ โดยง่าย
กว่าสิ่งอื่น ๆ เป็นต้นว่าหยากไ้ทรัพย์ ก็เห็นว่า
แสวงหาโดยทางนี้ง่ายกว่าแสวงหาโดยทางอื่น ๆ มีการ
ค้าขายแลรับจ้างทำการงาน เป็นต้น คิดจะกระทำความ
เสียหายให้แก่คนที่ตนไม่ชอบ ก็เห็นว่ากระทำโดย
ทางนี้สำเร็จง่ายกว่าทำโดยทางอื่น ๆ ซ้ำยังเป็นธรรมดา
กรรมที่ชั่วสัตว์กระทำง่าย กรรมที่ดีสัตว์กระทำยาก
สมด้วยคำที่พระตรัสไว้ว่า “กรรมที่ไม่ให้ประโยชน์
สำเร็จได้แลไม่เกิดแก่ตน สัตว์กระทำได้ง่าย กรรม
อันใดแลเกิดแก่ตนด้วยให้ประโยชน์สำเร็จด้วย กรรม
อันนั้นแลสัตว์กระทำได้ยากอย่างยิ่ง” ดังนี้

คนที่โลก ที่โกรธ ที่หลง ย่อมกระทำความ & อย่าง
 เช่นนี้ เหตุที่พระจึงตรัสไว้ในกาลามะสูตรว่า “คุณ
 ก่อนชาวบ้านกาลามะ บรมชยบุคคลที่โลกแล้ว อันความ
 โลกครอบงำแล้ว มีใจอันความโลกยึดไว้รอบแล้ว บรม
 ชยบุคคลที่โทษะประทุษร้ายแล้ว อันโทษะครอบงำแล้ว มี
 ใจอันโทษะยึดไว้รอบแล้ว บรมชยบุคคลที่หลงแล้ว อัน
 ความหลงครอบงำแล้ว มีใจอันความหลงยึดไว้รอบแล้ว
 ย่อมฆ่าสัตว์มีชีวิตที่ไม่ควรฆ่าอย่าง ย่อมถือเอาสิ่งของ
 ที่เจ้าของไม่ให้แล้วอันตนไม่ควรจะถือเอาอย่าง ย่อมถึงซึ่ง
 เมียของผู้อื่นที่ตนไม่ควรถึงอย่าง ย่อมพดปดที่ไม่ควร
 จะพดบ้าง ย่อมชักชวนผู้อื่นเพื่อให้ฆ่าสัตว์เป็นต้นนั้น
 ที่เข้าไปเพื่อผลไม่ใช่ประโยชน์ เกอกุลความทุกข์แก่
 ผู้อื่นนั้นสันกาลนานอย่าง” ดังนี้ ความโลก ความ
 โกรธ ความหลง ๓ อย่างนั้นแล เป็นเหตุให้มนุษย์
 บางพวกไม่ตั้งอยู่ในธรรมอันชอบของมนุษย์ ล่วงละเมิด
 กระทำความ & อย่างนั้น ดังกล่าวมาฉนี้

ผู้
 ผู้
 ใน
 คน
 เหล
 แต่
 แล
 ผู้
 แล
 ก
 เอง
 อ
 ส
 ก
 แล

ว่าง กรรม & อย่างนั้น จะกระทำแต่ความประพฤติของ
 ผู้มันให้เศร้าหมองไปอย่างเคียวหามิได้ ย่อมกระทำ
 ผู้มันเองให้เศร้าหมองทั้งกายทั้งใจด้วยผลของตน ทั้ง
 ในชาตินี้ชาติหน้าด้วย ให้เศร้าหมองอย่างไร ธรรมดา
 คนที่เกิดมาเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นชาติอันสูงส่งกว่าสัตว์
 เหล่าอื่นโดยคุณที่มีในใจ จะกระทำสิ่งใดก็ต้องกระทำ
 แต่สิ่งที่เป็นความดีความชอบ ให้เป็นประโยชน์ทั้งตน
 และผู้อื่น จึงจะสมกับที่ได้ร่างกายมาเป็นมนุษย์นั้น เมื่อ
 ผู้ใดไม่ตั้งอยู่ในธรรมของมนุษย์ มาประพฤติล่วงละเมิด
 แล้ว ผู้มันเมื่อนถองกรรมที่ตนกระทำนั้น ถ้าเว้นเข้า
 กับตัวเสียตั้งใจเป็นแต่กลาง ๆ แล้ว ก็คงจะติเตียนตน
 เองได้เพราะความชั่วที่ตนกระทำ แลเห็นบาปกรรมเป็น
 อุกุศลเต็มในสันดานของตน ดังเมื่อเวลาเย็นแสงอาทิตย์
 ส่องเงาภูเขาใหญ่ปรากฏชัดตมพื้นแผ่นดินนั้น แต่นั้น
 ก็จักเกิดความรำพันใจ เพราะความชั่วที่ใดกระทำไว้
 แล้วนั้นตนไม่อาจกลบทำคืนได้ นักปราชญ์ผู้มีปัญญา

รู้แจ้งสิ่งที่เป็ประโยชน์แลไม่เป็นประโยชน์ ก็ย่อมจะ
 ติเตียนได้ เลียงนินทาอันลามกไม่เพราะห ย่อมจะ
 แพร่หลายไปในทันที ถ้าผู้นั้นยังไม่รู้สึกว่าการกระทำ
 ตนกระทำนั้นเป็นความชั่วต่ำช้าเลวทราม ยิ่งจน
 ประกอบอย่างนั้น ครั้นถึงเวลาจะตาย ก็จะไม่ม
 ีคุณความดีสิ่งใด ที่จะหมายเอาเป็นที่พึ่งที่อุ้มใจ ก็
 จะเกิดความเศร้าโศกรำพรรณเพื่อ ถึงความเป็นผู้หลง
 ตาย มิได้มีสติสัมปชัญญะตาย

ใช้แต่เท่านั้น พระเจ้าแผ่นดินแลผู้เป็นใหญ่ใน
 แผ่นดิน ที่ปกครองหมู่ มนุษย์นั้น ๆ ในภายในอาณา
 ขอบของท่าน ท่านให้ ได้เลี้ยงชีวิตได้ ยืนนาน ปราศจาก
 ภัยอันตราย แสวงหาเครื่องบำรุงร่างกายเลี้ยงชีวิตให้
 เป็นสุขสำราญ เว้นจากความเบียดเบียนซึ่งกันแลกัน
 ท่านย่อมยกย่องอุดหนุนธรรมอันชอบของมนุษย์นั้นไว้
 ห้ามปรามไม่ให้ผู้ใดผู้หนึ่งผู้ใดล่วงละเมิดกระทำกรรม
 ๔ อย่างนั้น ถ้าผู้ใดช่นกระทำกรรมเช่นนั้น ที่เป็น

กำเนิดกิริยาน ในโลกแห่งเปรต แห่งใดแห่งหนึ่ง
 โทษอันเป็นผลของความฆ่าสัตว์อันใด ที่เขากว่าโทษ
 ทั้งหมด โทษนั้นย่อมให้สัตว์ผู้กระทำความนั้น ที่เกิด
 มาเป็นมนุษย์แล้ว มีอายุสั้นไม่ยืนนาน โทษอันเป็นผล
 ของความถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ให้แล้วอันใด ที่เขา
 กว่าโทษทั้งหมด โทษนั้นย่อมให้ทรัพย์สินสมบัติของผู้
 กระทำความนั้น ที่เกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว หนีหาย
 ไปด้วยอันตรายต่าง ๆ โทษอันเป็นผลของความประพฤติก
 ผิดในกามทั้งหลายอันใด ที่เป็นโทษเขากว่าโทษทั้งหมด
 โทษนั้นย่อมให้สัตว์ผู้กระทำความนั้น ที่เกิดมาเป็น
 มนุษย์แล้ว มีผู้ผูกเวรคอยเป็นศัตรู โทษอันเป็นผล
 ของความพดปดอันใด ที่เขากว่าโทษทั้งหมด โทษนั้น
 ย่อมให้สัตว์ผู้กระทำ ที่เกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว ถูกเขา
 กล่าวใส่ความที่ไม่เป็นจริง” โทษเหล่านี้กปราชญ์ท่าน
 ว่าเป็นผลอันผู้กระทำความ & อย่างนั้นจะพึงได้พึงถึงใน
 ชาติหน้า ก็โทษไม่เห็นต่อคานนั้นจงยกไว้ก่อน เพราะ

“ไม่มีพยานลงเป็นแน่ จะเป็นอันกะเกณฑ์ให้เชื่อไป จะ
 กล่าวแต่พอจะเห็นได้ ใคร่ครวญดูตามเหตุผลว่า “ใคร
 มีใจเหี้ยมหาญกว่าจะพดิดคนเป็นคนเก่ง ให้ประหัต
 ประหารฟันแทงทุบตีผู้อื่นให้เจ็บปวดขยอขยออยู่เนือง ๆ ก็
 มักจะต้องถูกประหัตประหารแต่คนที่มั่วเวรภัยตนเหมือน
 อย่างนั้นบ้าง” สมนด้วยคำที่พูดกันว่า “หมองตาย
 ด้วยงู หมอจรรยาตายด้วยจรรยา” ฉะนั้น ของเครื่องบำรุง
 ตนให้ไว้ความสุข แต่ไม่แสวงหาโดยทางที่ชอบ มี
 ทำไร่นาเรือกสวนแลการค้าขายเป็นต้น ไปแสวงหา
 โดยทางผิด คือลักฉ้อแย่งชิงเอาของเขามา ของที่ได้
 มานั้นแม้มาก ก็ไม่ต้องอยู่ในมือผู้นั้นนานเหมือนของ
 ที่ได้มาโดยชอบธรรม ย่อมพลันที่จะเสื่อมสิ้นหมดไป
 เร็ว ใครมีใจประกอบไปด้วยวราคะความกำหนัดกล้าหา
 แน่นนักในสันดาน ไม่ยินดีด้วยเมื่อยของตนอย่างเดียว
 ไปลอบลักกระทำสมัคสังวาสด้วยเมื่อยของผู้อื่น เมื่อ
 ชายผู้เป็นผิวขาวเข้า เขาโกรธแค้นเป็นศัตรูผูกพยาบาท

คอยล้างผลาญให้ถึงความฉิบหาย เพราะว่าสิ่งอนนอก
 จากชีวิตแล้ว ที่สัตว์จะหวงกันเหมือนด้วยเมียมิได้ มี
 ส่วนหญิงที่ผัวยังอยู่เล่า ถ้าประพฤติกว้างใจผัว ไป
 กระทำชู้ด้วยชายอื่น ผัวรู้ความนั้นเข้า แม้แต่เค็ม
 ทริกใคร่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันยิ่งกว่ารักผัวอื่น ภายหลัง
 ก็กลียเกลียคชังกลายเป็นศัตรูไป แม้แต่หน้าก็ไม่หยาก
 ขอเห็น ใครพูดปดอยู่เป็นนิตย์จนเขาจับได้แล้ว เขา
 ก็ไม่เชื่อถ้อยพวงคำของผู้นั้น ถึงผู้นั้นจะพูดจริงในเวลา
 ที่ตนจะต้องการด้วยความจริง เขาก็คงใส่ความว่าผู้นั้น
 พูดปดไม่เป็นคำจริง แล้วทำประโยชน์ของผู้นั้นให้เสีย
 ไป คำที่ว่ามานี้ พอเป็นเครื่องแนะนำให้เห็นความ
 ในพระสูตรที่สำแดงไว้ข้างต้นปรากฏชัด โดยอธิบาย
 เทียบเคียงอย่างนี้ เพราะกรรม ๔ อย่าง คือฆ่าสัตว์ ๑
 ลักทรัพย์ ๑ ทำชู้ ๑ พูดปด ๑ เป็นเครื่องเศร้าหมอง
 เพราะกระทำความประพฤติกว้างใจให้เศร้าหมองไม่
 หมกจก ผิดจากกรรมอันชอบของหม่มมนุษย์ แลกระทำ

1300
ส ๖๖๑ ๒๔

๑๕

ผู้ล่วงให้คร่ำหมองทั้งกายทั้งใจด้วยผลของตน ทั้งใน
 ชาติหนึ่งชาติหน้าอย่างนี้ นักปราชญ์ผู้มีปัญญา ดำเนิน
 แต่ในสิ่งที่เป็ประโยชน์ ในปางหลังก็ดี ในทุกวันนี้
 ก็ดี ไม่เลือกว่านั้คือพระพุทธรศาสนาหรือภายนอกพระ
 พุทธศาสนา แม้ต่างเพศต่างภาษา อยู่ในถิ่นฐาน
 ชนไกล ไปมาไม่ถึงกัน ย่อมไม่สรรเสริญเลย มี
 แต่จะติเตียนว่าเป็นกรรมคำช้าเลวทราม ย่อมไม่
 กระทำด้วยตนเอง แลห้ามปรามหม่มนุษย์ที่เชื่อถ้อย
 ฟังคำตนไม่ให้กระทำด้วยกัน สันต่างกันอยู่ข้าง
 แต่เพียงคำสั่งสอนที่เคร่งครัดแลลดหย่อนผ่อนเขาเท่านั้น
 จักกล่าวแต่คำสั่งสอนที่มากในพระพุทธรศาสนา กรรม &
 อย่างนั้น ท่านสั่งสอนห้ามไม่ให้กระทำ มีที่มาในพระ
 ยาพีเป็นอันมาก ในที่บางแห่งท่านจัดไว้ ในเวร &
 เพราะว่ใครกระทำเข้าแล้วก็ชื่อว่าก่อเวรใส่ตนเอง ใน
 ที่บางแห่งท่านจัดไว้ ในภย & เพราะกรรม & อย่าง
 นั้นอันสัตว์ทั้งหลายกลัวด้วยกันทั้งสิ้น ไม่หยากให้มี

037087

- 8. JUL. 1965

มแก่ตนเลย เมื่อใครมาทวงเงินเสียได้ขาด ท่านกล่าวว่า
 ผู้นั้นได้^๕ชื่อว่าให้ความไม่ต้องกลัวแก่หมู่มสัตว์ ในที่บาง
 แห่งท่านจัดไว้ ในทจจวิต คือความประพฤติชั่ว ๓ อย่าง
 เพราะความก่อสร้างสิ่งสมกระทำการ ๔ อย่างนั้นให้
 มาก เป็นความประพฤติชั่วในโลก ไม่มีนักปราศรัย
 ผู้ใดสรรเสริญ ในที่บางแห่งท่านจัดไว้ในกิจไม่ควร
 กระทำ เพราะกรรม ๔ อย่างนั้น ให้โทษทั้งในชาติ
 ชาติหน้า ในที่บางแห่งท่านจัดไว้ในความประพฤติ
 ไม่เป็นธรรม ๓ อย่าง เพราะความกระทำการ ๔ อย่าง
 นั้น เป็นการผิดจากธรรมอันชอบของหมู่มนุษย์ ในที่
 บางแห่ง ท่านจัดไว้ในอกศลกรรมบถ ๓๐ เพราะกรรม
 ๔ อย่างนั้นเป็นทางเป็นคลองของอกศลที่จะให้สัตว์เกินไป
 ไหลไปสู่ความทุกข์ ในที่นี้เรียกว่ากรรมกิเลส เพราะ
 เป็นเครื่องเศร้าหมองตั้งกล่าวแล้ว ความเว้นจากกรรม
 ๔ อย่างนั้น แลเว้นจากดื่มเหล้าเล่นน้ำของที่ทำผู้ดื่ม
 แล้วให้เมา ท่านจัดไว้เป็นศีลที่จะต้องรักษาเป็นนิตย์

ไม่มีเวลาว่าง ของคุณหัสถ์บรรพชิตทั้งชั้น ต่างแต่
 ในหมู่บรรพชิต องค์ศีลที่ ๓ ท่านห้ามแข่งแรงชน
 ไปกว่านั้น

ก็อะไรเล่า เป็นเหตุให้นักปราชญ์ทั้งหลายตั้งอยู่ใน
 ธรรมอันชอบของหมู่มนุษย์ ไม่ล่วงละเมิดกระทำความ
 & อย่างนั้นด้วยตนเอง แลว่ากล่าวสั่งสอนไม่ให้ผู้อื่น
 กระทำด้วย ความไม่โลภ ความไม่โกรธประทุษร้าย
 ความไม่หลง ๓ อย่างนี้แล เป็นเหตุให้นักปราชญ์
 ทั้งหลายตั้งอยู่ในธรรมอันชอบของหมู่มนุษย์ ไม่ล่วง
 ละเมิดกระทำความ & อย่างนั้นด้วยตนเอง แลว่า
 กล่าวสั่งสอนไม่ให้ผู้อื่นกระทำด้วย ก็คนที่ไม่โลภ
 ไม่โกรธไม่หลง มีสันดานห่างจากความโลภความโกรธ
 ความหลงแล้ว ย่อมมีสติระลึกรู้จักขยาปยุญคุณโทษ
 รู้จักความดีความชั่ว เมื่อจะประกอบกิจการงานกระทำสิ่ง
 ไตลง ถ้าเห็นว่าเป็นขยาปอกุศลลามกมีโทษแล้ว ก็มี

ที่ไม่โลภ - อันความโลภครอบงำไม่ได้แล้ว มีใจอัน
 โลภยึดไว้ครอบงำไม่ได้แล้ว บุรุษบุคคลที่โทษะไม่ประทุษฐ
 ร้ายแล้ว อันโทษะครอบงำไม่ได้แล้ว มีใจอันโทษะ
 ยึดไว้ครอบงำไม่ได้แล้ว บุรุษบุคคลที่ไม่หลง อันความ
 หลงครอบงำไม่ได้แล้ว มีใจอันความหลงยึดไว้ครอบงำไม่
 ได้แล้ว ย่อมไม่ฆ่าสัตว์ที่มีชีวิต แม้มำถึงพร้อม
 จำเพาะหน้าที่คนอาจจะฆ่าได้ ย่อมไม่ถือเอาสิ่งของที่
 เจ้าของเขาไม่ได้ให้ แม้นคนอาจจะรักได้ โดยไม่มีใคร
 จับได้ ย่อมไม่ดึงขังเมียของผู้อื่น ด้วยความประพฤติ
 ล่วงประเวณี แม้นมีทางที่คนอาจจะถึงได้ ย่อมไม่พด
 คำพูด แม้นไม่มีใครรู้เท่าถึง ย่อมชักชวนแม่ซึ่ง
 ผู้อื่นเพื่อไม่ให้ฆ่าสัตว์เป็นคณันน์ ที่เคยไปเพื่อประโยชน์
 เกอกุลความสุขแก่ผู้อื่นนั้นสันกาลนาน” ดังนี้ ความ
 ไม่โลภไม่โกรธไม่หลง ๓ อย่างนั้นแล เป็นเหตุให้
 นักปราชญ์ทั้งหลายตั้งอยู่ในธรรม อันชอบของมนุษย์ ไม่

ล่วงลเมืกกระทำกรรม & อย่างนั้นด้วยตนเอง แล้ว
กล่าวสั่งสอนไม่ให้ผู้อื่นกระทำด้วย ดังกล่าวมานี้

เมื่อคนที่มี ความต้องการด้วยกรรมอันชอบ มา
ตรกตรองเห็นด้วยปัญญาของตนเองว่า “กรรม & อย่าง
นั้น คำช้าเลวทรามแลมีโทษควรเว้นจริง” ทั้งนี้
ก็ เป็นแต่เชื่อฟังถ้อยคำของนักปราชญ์มีพระพุทธรเจ้า
เป็นต้นก็ ฟังทวนเสีย อย่างกระทำกรรม & อย่าง
อันเป็นการงานของคนชั่วนั้นแล้ว ตั้งตนไว้ในการงาน
ของคนประพฤติกิประพฤติชอบ อย่างมาสัตว์ปลงชีวิต
ให้ตกลงไป ฟังมีใจเยือกเย็นอยู่ด้วยเมตตากรุณาใน
หมู่สัตว์ทั้งมนุษย์แลคิริจัน ที่เป็นเพื่อนทนทุกข์ยาก
คือต้องเกิด แก่ เจ็บ ตาย แลมีสัตว์หว่าตเสี้ยวเหมือน
กันกับตน อย่างถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ยอมยกให้ ด้วย
การลักฉ้อแย่งชิงข่มเหงเอาด้วยกำลัง ฟังแสวงหา
ทรัพย์เลี้ยงชีวิตแต่ในการที่ชอบ คือทำไร่นาเรือกสวน
แลค้าขายแลกเปลี่ยนโดยความชอบด้วย ความยินดีของ

ผู้ซื้อแลผู้ขาย แลรับจ้างทำกาารงานของผู้อื่นด้วยเร็ว
 แรงของตน ขยาลขยลักระคนร่วมสมัคสังวาสด้วยเมีย
 ของผู้อื่นแลหญิงที่เขาหวงแหน พึงยินดีด้วยเมียของตน
 อย่างเคี้ยว ฝ่ายหญิงเล่า ก็อย่าประพฤตล่วงใจผัวคย
 ชายอื่นเป็นฐู พึงเป็นคนซอตรงต่อผัวของตน อย่าพคปก
 กลยัจริงเป็นเท็จกลบเท็จเป็นจริง ล้อลวงผู้อื่นให้สำคัญ
 ผิดจากความเป้นจริง พึงพูดแต่คำที่จริงแท้ โดยเหตุผล
 ถ้าอาศัยความประมาทพลั้งพลาดกระทำกรรมที่เป็นบาป
 อย่างหนึ่งอย่างใดลงแล้ว ก็พึงตั้งใจทวันเสี่ยอย่าทำ
 อีกต่อไป แลอย่าปลุกความพอใจในการกระทำบาปนั้น
 จะสำคัญเสี่ยว่า “บาปที่เราทำนั้นเล็กน้อยเท่านั้นไหน
 จะตามให้ผล” ถึงนี้ไม่ได้เลย ด้วยว่าเมื่อคนทำ
 บาปแล้วใจก็ยินดีในบาป ทำบุญแล้วใจก็ยินดีในบุญ
 เมื่อก่อสร้งบาปบุญนั้นรำไป ๆ แม้ทีละน้อย ๆ บาป
 บุญนั้นก็ย่อมเจริญขึ้นไค้มาก เหตุนี้พระจึงตรัสสอน
 ว่า “คนผู้ใคร่ประโยชน์แสวงหาความสุขแก่ตน พึง

วยเร่งชวนชวายเป็นกรรมอันงาม คือก่อสร้างกองบุญ
 กุศลเสียโดยพลัน แลพึงห้ามจิตต์ ากกรรมอันเป็นยาป
 อกุศล เพราะว่าคนกระทำบุญช้า ๆ หง่อย ๆ อยู่ ใจ
 มักยินดีเสียในยาป ถ้าว่าบุรุษกระทำยาปลงไว้ อย่า
 กระทำยาปนั้นย่อ ๆ อย่ากระทำความพอใจในที่
 กระทำยาปนั้น เพราะความสังสมเจริญขึ้นแห่งยาปนั้น
 เป็นโทษนำความทุกข์มาให้ ทั้งในชาตินี้ชาติหน้า ถ้าว่า
 บุรุษกระทำบุญก่อสร้างกุศลขึ้นบ้างไว้ พึงกระทำกุศล
 นั้นย่อ ๆ พึงกระทำความพอใจในที่ระยำเพี้ยกุศลนั้น
 ให้มาก เพราะว่าความสังสมเจริญขึ้นแห่งบุญกุศลนั้น
 เป็นคุณนำความสุขมาให้ ทั้งในชาตินี้ชาติหน้า ใคร ๆ
 อย่าตูลูกยาปบุญว่าน้อยจิกไม่ให้ผลตั้งนั้น หมอน้ำที่เขา
 เบ็ดฝาดตั้งไว้กลางแจ้ง ในเวลาฝนตกยังเต็มได้ด้วยน้ำ
 ตกที่ละหยาดหนึ่ง ๆ เท่านั้น คนพาลเมื่อสังสมยาปแม่
 ที่ละน้อย ๆ ก็ย่อมเต็มด้วยยาปนั้น ฝ่ายคนมีบุญญา
 เมื่อสังสมบุญกุศลแม่ ที่ละน้อย ๆ ก็ย่อมเต็มด้วยบุญ

นั้นเหมือนฉันนี่ เพราะพระตรีสร้อยอย่างนี้ ควรแล้วเพื่อ
 จะบำเพ็ญบุญกุศลก่อสร้างกองกุศล ประพฤติความดีความ
 ชอบ ให้เป็นประโยชน์ตนและผู้อื่น ให้สมกับที่เกิดมา
 เป็นมนุษย์ชาติอันสูงศักดิ์กว่าสัตว์อื่น ๆ แลขณีกุศล
 ความดีความชอบที่ใดกระทำไว้นั้น จะได้เป็นทพวงพ้านก
 ชาติรัยของตน ทั้งในชาตินี้ชาติหน้า ให้ได้ประสบ
 สุขตามปรารถนาทุกประการ
